

HÅLLBART OCH AKTIVT RESANDE FÖR BARN

BAKGRUND OCH FAKTA

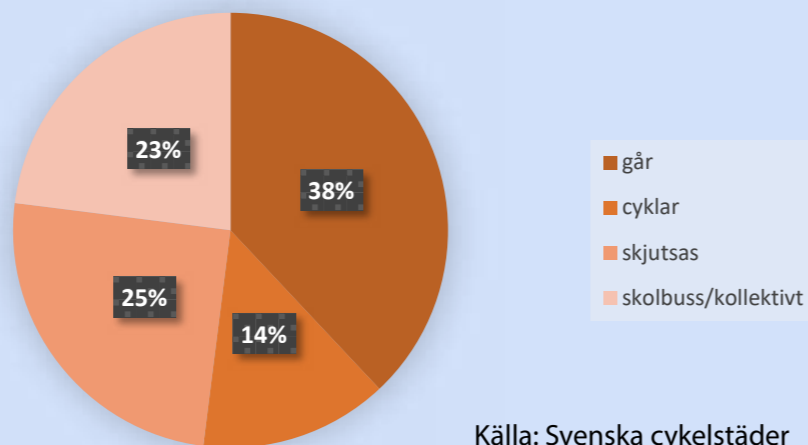
56 %
av rektorer anser
att trafiksäkerheten
vid skolan är ett problem.

Över 50 % får
sällskap av en vuxen när de
går eller cyklar till skolan.
2012 var denna siffra ungefär
en tredjedel.

Nästan alla barn gick
eller cyklade till skolan på
1970-talet

70 %
av de barn som går i den skola
eller förskola som de hänvisats
till på grund av sin adress har
kortare avstånd än 2 kilometer
till skolan.

ELEVERS SKOLVÄG

Färre barn går och cyklar,
fler får skjuts

Brist på fysisk aktivitet

BARN OCH UNGA BEHÖVER minst en timmes fysisk aktivitet om dagen, men den övergripande tendensen i Sverige är att unga är mer stillasittande än önskvärt. Enligt WHO uppnår åtta av tio barn i världen inte den rekommenderade miniminivån fysisk aktivitet.

Av svenska 15-åringar är det endast 13 procent av pojkar och 9 procent av flickor som uppnår miniminivån. Bland barn mellan 11 och 15 år är 11-åriga pojkar de mest aktiva, men ändå är det endast 25 procent som uppnår miniminivån fysisk aktivitet. Den unga generation riskerar att bli den första generationen i modern tid som får en kortare medellivslängd och sämre livskvalitet än sina föräldrar, på grund av bristen på aktivitet.

Innehåll

Hållbart och aktivt resande för barn

1. Bakgrund och fakta.....	2
2. 10 orsaker till varför barn inte går eller cyklar till skolan.....	5
3. Fem fördelar med att barn går eller cyklar till skolan.....	10
4. Vad kan göras och av vem?.....	16
Åtgärder för föräldrar.....	16
Åtgärder för skolor.....	20
Åtgärder för kommuner.....	24
Åtgärder för föreningar.....	28
Åtgärder för nationell nivå.....	28

Kön- och ålderskillnader

Det är vanligare att föräldrar låter pojkar cykla själva i trafiken än flickor. Pojkar cyklar också oftare ensamma eller med en kompis, medan flickor oftare får sällskap av sina föräldrar till skolan.

Yngre barn cyklar mer än äldre. Cyklandet bland barn är störst i åldrarna 7 till 14 år. Dock får fler barn gå till skolan själva än de som får cykla, särskilt bland yngre barn. 75 procent av barn som är 12 eller äldre får cykla själva för sina föräldrar, men motsvarande siffra bland 6-åringar är bara 5 procent.

Yngre barn är generellt mer aktiva än äldre barn, och pojkar, oavsett ålder, är mycket mer aktiva än sina jämnåriga flickor.

JÄRFÄLLA

JÄRFÄLLA KOMMUN ARBETAR AKTIVT med att få fler barn att gå och cykla till skolan på ett säkert sätt, och har tagit fram [riktlinjer för säkra skolvägar](#) som redogör för hur kommunen arbetar med trafikmiljön kring skolor.

Riktlinjerna omfattar bland annat placering av skolor, parkering och drift och underhåll och säger att skolornas trafikmiljö bör tas i åtanke redan i planeringsstadiet av nya skolor. Cykel-parkering ska finnas vid alla skolor och nybyggnation av skolor ska följa parkeringsnormen för cykelparkeringar. Barns vistelseytor på skolor ska vara fysiskt åtskilda från varumottagning och sophantering.

Om en skola i kommunen är med i den nationella gå och cykla-tävlingen är den också automatiskt med och tävlar om priser som ges ut från Järfälla kommun till den skola som har störst andel elever som går, cyklar, åker kollektivt eller blir avlämnad vid en avlämningsplats. Den bästa skolan vinner 5000 kr.

”Säkra skolvägar” är ett samarbete mellan park- och gata-avdelningen, barn- och ungdomsnämnden och fastighetskontoret. Arbetet inleddes med att kommunens park- och gata-avdelning träffade ett antal skolor för att förstå hur skolans närområde upplevs.

Under sommaren 2018 inventerades omgivningen kring alla kommunens skolor och utifrån resultatet skapades en prioriteringslista som kommunen arbetar efter. Kommunen arbetar aktivt med 2-5 skolor årligen, och har gjort en områdesfördelning för att tillgodose skolor i alla kommundelar.

10 ORSAKER TILL VARFÖR BARN INTE GÅR ELLER CYKLAR TILL SKOLAN

1. Skolvägens (o)säkerhet

Från 1970-talet till det tidiga 2000-talet ökade antalet personbilar i Sverige med 84 procent. Bilen har en privilegierad plats i vårt samhälle, vilket gör att samhällsplanering ofta utgår från bilismens behov. Det har blivit mer riskfyllt och problematiskt för barn att förflytta sig själva.

Trots det dödas allt färre barn som går eller cyklar i trafiken. Antalet barn som dödas som fotgängare eller cyklister har faktiskt minskat med så mycket som 90 procent sedan 1950-talet.

När barn skadas i trafiken beror det oftast på brister i infrastrukturen och dess skötsel. De flesta olyckor med barn sker när de korsar vägar, kring parkerade bilar, vid backkrön och där sikten är skymd. Singelolyckor är den överlägset vanligaste olyckstypen bland cyklande barn, ca 85 procent av alla olyckor är singelolyckor.

En undersökning visar att 56 procent av rektorer anser att trafiksäkerheten vid skolan är ett problem. Vidare anser 72 procent att för många fordon vid samma tid är ett problem när föräldrar skjutsar, och 43 procent av rektorer uppger att föräldrar som lämnar i bil är den största trafikrisken för elever vid sin skola.

I Trafikverkets attitydundersökning (2018) ansåg knappt hälften av de tillfrågade föräldrarna att deras barn har en säker väg till skolan, och strax över hälften anser att den är osäker. I Trafikverkets attitydundersökningar genom åren kan man se att den uppfattade osäkerheten ökar över tid.

Många föräldrar ser ett förändrat trafikklimate och ökad biltrafik som en stor kontrast mot vad de upplevde som en säker trafikmiljö i sin egen barndom. Bristande faktisk och upplevd säkerhet i trafiken i kombination med föräldrars föreställningar om barns trafikförmåga leder till skjutsande. Trafikmiljön runt skolan anses av föräldrar vara för farlig för barnen, på grund av alla bilar som rör sig i området. Upp emot 45 procent av skjutsande föräldrar säger att de väljer att skjutsa sina barn på grund av trafiken. Föräldrar upplever att hastighetsgränser sällan respekteras, att det ibland saknas gång- eller cykelvägar och tillfredsställande gatubelysning.

2. Åldersrekommendationer begränsar

En bidragande orsak till att färre barn cyklar idag kan vara att NTF under decennier har rekommenderat att barn ska vara 12 år gamla för att få cykla på egen hand. Den här rekomen-

dationen följs fortfarande av många skolor och föräldrar, trots att den kan anses förlegad.

3. Skolors och aktiviteters placering

Skolors och fritidsaktiviteters placering kan ha stor betydelse för barns upplevelse och möjlighet att välja olika resesätt. Vid lokalisering av skolor tar planeringsprocessen inte alltid hänsyn till hushåll som saknar bil, vilket gör att allt fler barn får långt till skolan. Det är

vanligt att fritidsanläggningar lokaliseras till utkanten av tätorten med långa avstånd till barns bostäder. Detta ställer krav på bilskjuts och kan exkludera barn till föräldrar utan bil att delta i fritidsaktiviteter.

4. Cykelparkering

Barn är ibland oroliga över att deras cyklar ska bli stulna eller vandaliserade på grund av att det saknas bra cykelställ vid skolan och fritidsaktiviteten. De väljer därför att lämna sin cykel hemma.

5. Barn är inte kapabla?

Det finns studier som visar att dagens föräldrar anser att deras barn är mer sårbara än de själva var i samma ålder. Bilen upplevs skydda barn från ont och vara ett säkrare transportsätt. Den främsta orsaken att föräldrar inte låter sina barn cykla är att de inte anser dem vara kapabla att hantera svåra trafiksituationer.

6. Normer och vanor

Den lokala normen är viktig för hur föräldrar väljer att göra med skjutsning kontra aktivt resande för barnen. Om normen på skolan är att skjutas kan ett barn som cyklar få svårt att leka med barn som skjutas hem från skolan, då cykeln också måste komma hem på något sätt. Vidare kan det bli svårt för barn som skjutas på en skola där de flesta cyklar att ordentligt komma in i gemenskapen, då andra barn cyklar till och från skolan tillsammans.

Föräldrar som ofta tar bilen får det som en vana, vilket gör att de i morgonrushen inte ens överväger att ta ett annat resmedel.

7. Praktiska skäl

Barn och unga bestämmer sällan själva över sitt färdssätt, och föräldrar tycker ofta att det är praktiskt att lämna barnen med bil när de ändå är på väg till jobbet. Även skjutsning till fritidsaktiviteter rättfärdigas av föräldrar genom att säga att det är det mest bekväma och praktiska för familjen.

Upplevelsen av tidsbrist och behovet av flexibilitet är viktiga anledningar för människor att välja bilen. Bilkörandet kan legitimeras av skjutsandet av barn, vilket kan anses vara något som måste göras.

8. "Bra" föräldrar

Skjutsandet kan ge umgängestid med barn, men det är framförallt föräldrar som anser att bilen är en bra plats för umgänge. Men undersökningar visar att barn föredrar tid med sina föräldrar i hemmet.

9. Kulturella faktorer

Kulturella faktorer kan vara relevanta för varför barn från vissa sociala grupper inte cyklar, även om infrastrukturen är cykelvänlig.

En kulturförändring har också skett som gör att föräldrars närvaro vid fritidsaktiviteter är mer förväntad. Detta kan leda till att föräldrarna skjutsar eftersom de ändå också ska vara med på aktiviteten.

10. Ansvarsfördelning

Svårigheter uppkommer i och med att det är stora delar av den kommunala verksamheten som påverkar barns situation, och ansvaret för olika åtgärder är fördelade på olika kommunala sektorer, som till exempel trafikplanering och skola.

GÖTEBORG

GÖTEBORGS STAD ARBETAR MED både fysiska och beteendepåverkande insatser för att få fler föräldrar att gå, cykla eller åka kollektivt med barnen istället för att skjutsa dem. Skolornas behov och situation avgör vilka insatser som väljs.

Ibland behövs fysiska åtgärder, ibland beteendepåverkande. Ofta behövs både och. De fysiska åtgärder som Göteborgs stad arbetar med är bland annat hastighetsdämpande åtgärder; säkra gångpassager, gång- och cykelstråk; 30-zoner med skyltning eller 30-målningar i gatan; begränsade stopp-parkerings- och genomfartsmöjligheter; och bättre cykelparkeringar.

Göteborgs stad arbetar också med en rad beteendepåverkande åtgärder, och försöker till exempel just nu skapa fler initiativ för vandrande skolbussar, i alla stadsdelar. Kommunen arbetar löpande med skolreseplaner som ett sätt att försöka öka resandet med gång, cykel och kollektivtrafik till och från skolor.

När en skolreseplan ska tas fram börjar man med en inventering på den aktuella skolan, sedan följer arbete med målsättning och planering av fysiska och beteendepåverkande åtgärder. När åtgärderna är genomförda följs målen upp.

Göteborgs stad driver också kampanjen "[Låt gå!](#)" där de arbetar med att få de föräldrar som vanligtvis "vaneskjutsar" att börja fundera över sitt beteende. De har tagit fram en broschyr samt en film med samma innehåll som kan ges till föräldrar alternativt visas på föräldramöten. Denna kommunikation riktar sig till skjutsande föräldrar till barn i lågstadieåldern, med uppmaningen att trafikträna sina barn så att de kan ta sig till skolan på egen hand.

FEM FÖRDELAR MED ATT BARN GÅR ELLER CYKLAR TILL SKOLAN

1. God hälsa

BARN REKOMMENDERAS röra sig minst 60 minuter om dagen för att säkerställa god hälsa. Cykling, och andra former av fysisk aktivitet, har visat sig vara bra både för barns fysiska och psykiska hälsa.

Fysisk aktivitet hos barn och unga bidrar till att:

- utveckla skelett, muskler, leder, hjärta, lungor, koordination, motorik
- behålla en hälsosam vikt
- förbättra kontrollen över symptom som oro, ångest och depression.

Hälsovinsterna av att gå och cykla uppväger tydligt riskerna för att råka ut för en olycka. Fysiskt aktiva ungdomar sägs också vara mer benägna att anamma ett hälsosamt beteende, och undvika tobak, alkohol och droger.

Ökat bilresande, och därmed minskat aktivt resande, har kopplats ihop med den ökning av psykisk ohälsa vi ser bland barn och unga idag.

Det finns en korrelation mellan aktivt resande och en högre nivå av aktivitet under resten av dagen. De barn som skjutsas är signifikant mindre aktiva under skoldagen än de som går eller cyklar.

Vidare, barn som reser aktivt har lättare att koppla av på kvällarna, efter skolan. Det har också visats att barn som skjutsas till skolan blir tröttare under hela skoldagen.

4. Trafikkunskap och säkerhet

ATT RESA AKTIVT är ett bra sätt för barn att träna trafiksäkerhet och utveckla bättre trafikfärdigheter.

Att vistas i trafiken tillsammans med vuxna, och till mindre del även med andra barn, är ett viktigt sätt för barn att lära sig om trafiken och hur de ska bete sig i den.

När för många föräldrar skjutsar kan det uppstå en osäker trafikmiljö runt skolan precis vid de tider då flest barn rör sig i området. Detta kan leda till en ond cirkel, då föräldrar till barn som går eller cyklar börjar skjutsa för att de anser att trafikmiljön är osäker, och då gör trafikmiljön ännu värre för de barn som reser aktivt. Om färre barn skjutsas innebär det en bättre miljö samt säkerhet och trygghet vid skolor.

Trafik är den främsta orsaken till buller och även den dominerande källan till luftföroreningar. Buller kan leda till trötthet, nedsatt koncentration och sämre prestationsförmåga. Barn är särskilt känsliga för påverkan från buller. Vidare, luftföroreningar är giftiga och kan bidra till hjärt- och kärlsjukdomar. De kan försämra lungfunktion och påverka lungornas utveckling. Även detta är barn särskilt känsliga för.

Aktivt resande ger fördelar som minskad trängsel, mindre buller och en tystare miljö, en säkrare miljö, samt renare luft och bättre luftkvalitet.

2. Bättre för miljön och klimatet

SJÄLVKLART ÄR GÅNG OCH CYKLING bättre för miljön och klimatet än bilkörning. Det är därmed viktigt att få barn att välja att resa aktivt och befästa användning av hållbara transportsätt tidigt.

Vanor som skapas tidigt fortsätter ofta, och barn som går eller cyklar istället för att åka bil kan därmed ta med sig dessa vanor till vuxen ålder. Forskning visar på ett visst samband mellan mängden fysisk aktivitet som barn och mängden fysisk aktivitet som vuxen.

3. Bra skolresultat

MOTION OCH FRISK luft gör barn piggare och gör det möjligt för dem att vara mer koncentrerade, vilket gynnar inläringen.

Att inleda dagen med att röra sig har visat påverka skolresultaten positivt. Ju mer barn rör på sig, desto bättre blir deras inläring och koncentration.

5. Socialisering och självförtroende

BARN SOM GÅR ELLER CYKLAR får på vägen till skolan möjlighet att lära känna människor i sin närmiljö.

Forskare menar att barn som skjutsas kan få mindre social träning, då de inte får möjlighet att interagera med andra (förutom sina egna föräldrar) längs vägen.

Att delta i fysisk aktivitet kan alltså ha betydelse för ungas sociala utveckling, till exempel genom att skapa tillfälle för identitetsskapande, att bygga självförtroende, social interaktion samt integration. Genom att röra sig självständigt kan barn komma över sina rädslor gällande närmiljön och få bättre självförtroende.

Att resa aktivt uppfattas av barn som av högre kvalitet än att resa med bil, särskilt om de kan socialisera med andra barn på vägen, och barn som inte får skjuts blir mer nöjda med hela skoldagen.

Många barn tycker att det är särskilt roligt att cykla, och många barn vill cykla i större utsträckning än de faktiskt gör och får för sina föräldrar.

HELSINGBORG

I HELSINGBORGS STAD ARBETAR [Miljöverkstaden](#), som är stadens satsning på att stödja skolornas miljöundervisning, tillsammans med skolor för att ta fram skolreseplaner. Arbetet med skolreseplanen utgår från skolpersonal, föräldrar och elever och är ett sätt att tillsammans arbeta aktivt med frågor som trafiksäkerhet och minskning av biltrafik.

Skolreseplanen innehåller en beskrivning av skolan, en kartläggning av hur resorna till och från skolan ser ut idag, syfte och mål med att skapa skolreseplanen och konkreta och tidsatta förslag på åtgärder. Planen visar vilka problem och hinder som finns kring resor till och från skolan, och en strategi arbetas fram för att minska problemen och skapa bättre förutsättningar för elever att cykla eller gå. Skolreseplaner kan bland annat hjälpa till att öka säkerheten vid skolan, öka trafik kunskapen hos eleverna och förbättra miljön.

Miljöverkstaden erbjuder även årskurs 1-klasser att delta i "Tar mig till skolan" för att inspirera elever och deras föräldrar att välja bort bilen och istället gå eller cykla. Klasserna besöks och får hjälp att utarbeta en plan för hur klassen kan arbeta med att förändra sina trafikvanor. Alla klasser som anmäler sig är också med i en tävling vid namn "Vem tar sig till skolan på det mest hållbara sättet?". Priset för vinnande klass brukar vara ett besök på Tekniska museet i Helsingör.

I Helsingborg har det sedan 1950-talet funnits en Barntrafikskola. 2010 togs den över av Helsingborgs stad. På Barntrafikskolan undervisar personal från den kommunala Miljöverkstaden skolelever i trafiksäkerhet. Skolor och förskolor kan boka tid för undervisning eller på egen hand besöka Barntrafikskolan för att öva. Under sommaren hålls sommarkurser för barn mellan 5 och 8 år som kan cykla utan stöd hjul. Den som vill kan också besöka Barntrafikskolan med egen cykel utanför skoltid.

Miljöverkstaden erbjuder även årskurs 3-klasser upplägget "Cykla är kul!" som innefattar rörelse, hälsa, klimat och miljö. Det görs en resevaneundersökning, eleverna har en lektion om hälsa, rörelse och kost. Dessutom arbetar klasserna på egen hand med det material som kommunen delar ut. För att ytterligare väcka elevernas cykelintresse, avslutas upplägget med att eleverna får cykla en balansbana.

VAD KAN GÖRAS OCH AV VEM?

- har barnet egen mobiltelefon är ett bra tips att be hen höra av sig när barnet kommit fram till skolan. Det ger också en trygghet att veta att de kan höra av sig om något skulle uppstå längs vägen.
- se till att barnet har gott om tid på sig på morgonen.
- välj ut en veckodag som är mindre stressig och gå eller cykla tillsammans till skolan den dagen

Även om du som förälder måste skjutsa finns det sätt att förbättra situationen. Till exempel kan du släppa av barnet en bit från skolan, då lite motion är bättre än ingen. Du kan även ta med barnets grannkompisar i bilen och ta initiativ till att föräldrar turas om att köra flera barn från området till skolan, för att skapa en säkrare trafikmiljö runt skolan.

I en undersökning svarade 60 procent av de tillfrågade föräldrarna att de hade grannar med barn i samma skola, men av dessa sa endast 18 procent att de samordnar skoltransport med dessa grannar.

Åtgärder för föräldrar

FÖRÄLDRAR HAR EN VIKTIG roll i att träna cykling både motoriskt och trafikmässigt med sina barn och i förlängningen att uppmuntra sina barn att gå eller cykla om det är möjligt. Här kommer våra tips:

- börja med att gå/cykla med ditt barn till skolan några gånger för att peka ut potentiella faror och bedöma hur väl barnet klarar sig i trafiken.
- se till att barnet kan vägen
- kolla upp alternativa vägar, för att se vad barnet skulle möta om hen valde en annan väg
- uppmuntra och lär era barn att kliva av och gå med cykeln över korsningar
- kolla att barnets cykel är funktionell och säker, och att barnet har en funktionell cykelhjälm
- ta upp och diskutera vikten av att kontrollera barnens cyklar på föräldramöten
- var aktiva gentemot skola och kommun, kontakta till exempel kommunen om barnen upptäckt brister längs skolvägen.

- gå samman med andra föräldrar och organisera vandrande eller cyklande skolbussar där barnen samlas på en plats och tar sig till skolan tillsammans, gärna med en förälder som sällskap om det behövs. Detta kan även göras till fritidsaktiviteter.
- se över inte bara barnens resval, utan även de egna.

Tips från Lund

EN VANDRANDE/CYKLANDE SKOLBUSS är när flera familjer turas om att följa sina egna och andras barn till skolan på ett organiserat sätt. Om den består av fem familjer innebär detta att varje familj får ansvar att följa barnen till skolan en dag i veckan, istället för varje dag. Det skapar också gemenskap mellan barnen som går tillsammans och du lär känna barnen bättre.

Tips för att komma igång:

- Börja gå med barnets bästa kompisar eller grannens barn.
- Börja med en eller två dagar i veckan.
- Bestäm vilka dagar och tider som gäller.
- Bestäm hållplatser - tid och plats.
- Sätt upp rutiner för vad som gäller om ett barn eller en förälder är sjuk.
- Gör ett schema för hela terminen.

LUND

GENOM ATT ARBETA MED barns väg till och från skolan vill Lunds kommun skapa hälsosamma och trygga miljöer för att gynna barns utveckling och lärande. Kommunen stöttar skolor i [arbetet med sunda skolvägar](#) bland annat genom att erbjuda undervisningsmaterial och arrangera beteendepåverkande kampanjer.

Lunds kommun mäter trafikflöden, underhåller gång- och cykelvägar och jobbar för att förbättra den fysiska miljön runt skolor. Kommunen informerar även om åtgärder som föräldrar och skolor kan göra för att främja sunda skolvägar. Till exempel uppmuntras föräldrar att starta vandrande eller cyklande skolbussar, och erbjuds en mall för att sätta upp terminsschema för detta.

2020 var temat för Trafikantveckan "Fossilfria resor för alla" och Lunds kommun specificerade sitt tema till "Låt barnen styra!". Kommunen genomförde en enkät om barn och

ungas möjligheter i trafiken och en gå- och cyklautmaning som runt 1000 elever i förskoleklass till årskurs 6 deltog i.

Klasserna gjorde en resvaneundersökning och samlade sedan poäng genom att utföra uppdrag. Eleverna ritade sin skolväg på en digital karta och lämnade kommentarer om sin skolväg. Detta material kunde sedan användas av medarbetare på Lunds tekniska förvaltning som underlag i planeringen. Vid två skolor i kommunen stängdes en gata av och en tillfällig barnvänlig trafikmiljö byggdes upp i stället.

VÄRMDÖ

VÄRMDÖ KOMMUNS TRAFIKPLANERARE har sedan 2017 arbetat aktivt med projektet "[Säkra skolvägar](#)" för att öka trafiksäkerheten och tryggheten på vägen mellan hem och skola. Hittills har de bland annat gett ut ett säker skolväg-paket till alla barn som börjar förskoleklass i kommunen; inventerat och utrett den fysiska trafiksäkerheten i samråd med skolorna; utformat enkäter om trafiksäkerhet och resebeteenden; och mätt trafikflöden.

Kommunen har även tagit fram ett [utbildningsmaterial till skolorna](#) och ett dokument för att inspirera föräldraföreningar att utveckla sitt arbete med trafiksäkerhet.

Den första uppföljningen gjordes i slutet av 2018, och visade på blandade resultat. Körtiden mellan punkter i området hade minskat, men skolans personal upplevde inte att trafik-

Säkra skolvägar

Trafikplanerarna i kommunen har även satt igång en dialog med föräldraföreningar och skolor om att ta fram kartor över lämpliga avlämningsplatser kring skolor. Värmdö kommun har utfört slangmätningar i närheten av kommunens grundskolor, och tillgängliggjort resultatet för allmänheten.

Värmdö kommun har också testat att låta eleverna vid en skola i kommunen starta sina dagar en halvtimme senare, för att minska morgonköer i området. Syftet var att underlätta den smått kaotiska trafiksituationen som ibland uppstår. Projektet pågick under läsåret 18/19.

situationen märkbart hade förbättrats. Försöket innebar också att fler elever hade behov av fritids på morgonen, vilket krävde fler pedagoger. Elever som åkt skolskjuts fick förlängd väntetid på morgnarna, men elever som bodde nära uppskattade sovmorgonen.

Senare utvärdering som också inkluderade vårdnadshavares åsikter visade att flera föräldrar var positiva och ansåg att trafiken blivit tryggare kring skolan än de som tyckte tvärt om, men resultatet var fortfarande mycket blandat. Projektet förlängdes till 2020, för att kunna utvärderas bättre.

Åtgärder för skolor

SKOLOR KAN I DEN utsträckning de har möjlighet arbeta för att skapa en trygg och stimulerande trafikmiljö runt skolan samt använda cykling i undervisningen för att väcka barnens intresse.

Skolvägen:

- Samarbeta med föräldrar, kommun och elever för att t. ex. kartlägga området runt skolan och gemensamt föreslå åtgärder för en säkrare trafikmiljö.
- Medverka när kommunens andra verksamheter tar initiativ till samarbeten eller ta det första steget till samarbete.
- Peka ut uppsamlingsplatser där barn kan mötas varje morgon för att ta följe till skolan.
- Vara samrådspart vid vägplanering.

Skolgården och parkering:

- Se över hur skolgården fungerar för varutransporter, cyklister och personalparkering.
- Se till att cykelparkering är separerad från bilparkeringen, så att barn inte behöver korsa bilarnas färdväg på väg in till skolan.
- Se till att cykelparkeringen känns trygg med tak och belysning.

Undervisning:

- Anordna cykelkurser i skolan, för att verka för att alla barn ska kunna cykla och därmed främja integration och jämställdhet mellan barn från olika bakgrunder.
- Integrera cykling inom ramen för de befintliga lärandemålen i ämnet idrott och hälsa, och därmed säkerställa att alla barn har grundläggande färdigheter i cykling.

- Använda cykling som exempel i undervisningen i olika ämnen, se trafikeniskolan.se

Föräldrakontakt:

- Informera på föräldramöten, i veckomail och på sociala medier.
- Ta fram individuella skolvägsplaner för varje elev.
- Göra en karta över var föräldrar bäst, säkrast och lämpligast kan lämna och hämta barnen om de kommer med bil, för att motverka det kaos som ofta uppstår runt skolor.
- Uppmuntra föräldrar till att starta gemensamma cyklande eller vandrande skolbussar.

Vad säger läroplanen?

SKOLANS UPPDRAG: Genom ett miljöperspektiv får de [eleverna] möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningsätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

ETT AV SKOLANS MÅL ÄR ATT: varje elev visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

REKTORNS ANSVAR "i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis miljö, **trafik**, jämställdhet, konsumentfrågor..."

TIPS: På trafikeniskolan.se har NTF samlat lektionsförslag som kopplas till läroplanen.

MALMÖ

MALMÖ STAD ARBETAR MED projektet "[Vänlig väg till skolan](#)" och har utförligt beskrivit projektet, för att möjliggöra inspiration och överföring till andra kommuner. Tre fokusskolor per läsår väljs ut. Skolorna skriver under en avsiktsförklaring och förbinder sig att arbeta aktivt med frågan under läsåret.

Malmö stad har valt att arbeta med barn i förskoleklass till åk 2, då det ofta är de mindre barnen som inte kan ta sig till skolan på egen hand och därmed skjutsas.

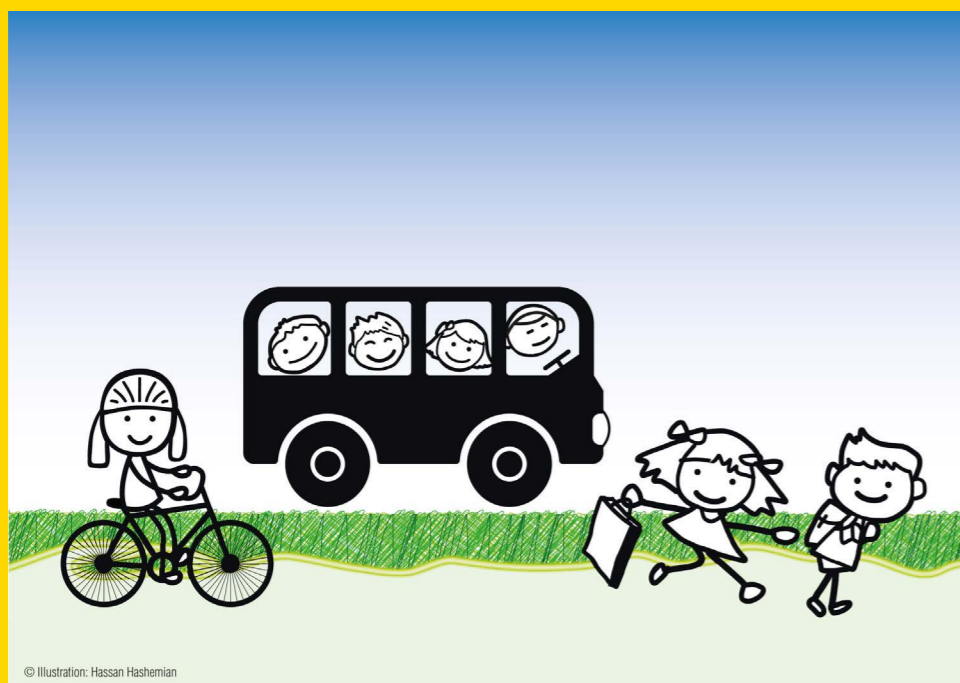
Tanken med projektet är att skolorna själva ska arbeta aktivt, men kommunen fungerar som stöd och bidrar med samordning, uppbygg och material. Då och då hålls avstämningsmöten och seminarium med representanter från fokusskolorna för att diskutera och utbyta erfarenheter.

Projektet inleds med att eleverna får mäta sin skolväg, och dessa uppgifter används sedan för att räkna ut hur långt barnen har gått och cyklat tillsammans. Varje dag rapporterar barnen hur de kommit till skolan, och sträckorna som gått eller cyklats läggs ihop. När eleverna tillsammans kommit upp i 100 kilometer

klistrar de upp ett fotsteg på en karta över Europa. En gång i månaden redovisar klasserna hur många procent som tar sig till skolan på respektive sätt genom handuppräknning, och resultatet ger Malmö stad en fingervisning om hur trenden går.

Kommunen satsar på att nå föräldrar genom skolpersonalen och barnen, men även genom föräldramöten, tryckt informationsmaterial och nyhetsbrev.

Projektet genomsyrar barnens vardag under ett helt läsår, och de belönas för sin insats. Malmö stad har sett goda resultat och fått positiva kommentarer. Skjutsningen på de tre pilotskolorna minskade med 19 procent, och då kontinuitet är avgörande för en långsiktig effekt så driver Malmö stad vidare projektet "Vänlig väg till skolan".

LOMMA

LOMMA KOMMUN HAR FRÅN november 2018 fram till slutet av 2020 genomfört en satsning på en [smartare väg till skolan](#). Projektet har genomförts på en skola i kommunen med stöd från Energimyndigheten och var ett intrakommunalt samarbete mellan samhällsbyggnadsförvaltningen och förvaltningen för utbildning, kost, kultur och fritid i kommunen.

Många olika aktiviteter genomfördes under projektets gång, bland annat en dag då alla barn utmanades att ta sig till skolan hållbart, en inspirationsföreläsning om barns mobilitet för föräldrar och en cykeldag på ett centralt torg i kommunen.

Dagen då alla barn utmanades att ta sig till skolan hållbart, dvs med cykel, till fots eller genom att åka kollektivt, blev en succé, nästan alla barn antog utmaningen. Framme på skolgården möttes de av en festlig stämning, musik och frukt, för att lyfta och fira barnens hållbara val.

Vårdnadshavare på projektskolan hade också möjlighet att kostnadsfritt låna en elcykel i en vecka för att kunna upptäcka fördelarna med cykling.

Under cykeldagen på Centrumtorget i Lomma bjöd Kulturskolans blåsorkester på musik och kommunstyrelsens ordförande höll tal. Många roliga cykelrelaterade aktiviteter erbjuds. Man kunde testa att cykla en teknikbana, gå tipspromenad med frågor om trafiksäkerhet och testa el- och lådcyklar.

Åtgärder för kommuner

KOMMUNER HAR STORA möjligheter att skapa förutsättningar för barn att resa aktivt och hållbart. De kan på olika sätt vidta åtgärder för att uppmuntra till och göra det lättare för barn att gå och cykla till skolan och till fritidsaktiviteter.

Samhällsplanering:

- Separera skolans cykelparkeringar från bilparkeringar, så att barnen inte behöver passera bilarna på vägen in i skolan
- Prioritera, skapa och utveckla säkra gång- och cykelvägar. Cykling och gång behöver ges samma eller bättre förutsättningar som bilen.
- Arbeta med bilfria zoner och sänkta hastigheter kring skolor.
- Planera nya skolor utifrån god tillgänglighet med gång och cykel.
- Ge utrymme för gång och cykel i översiktsplan och detaljplaner. Se också till att utreda konsekvenser av barns resande i samband med ny ÖP till exempel.

Trygga cykelvägar:

- Tänk på att de flesta av barns olyckor på cykel är singelolyckor som kan kopplas till brister i infrastrukturen.
- Bygg cykelöverfarter och hastighets säkrade upphöjda cykelpassager där barn behöver passera.
- Förbättra drift och underhåll av cykelvägar.
- Se till att sikten är god och inte skymms av till exempel träd, buskar eller snövallar.
- Utforma gång- och cykelvägar utifrån barns perspektiv, för att uppmuntra till nyfikenhet och upptäckande längs vägen.

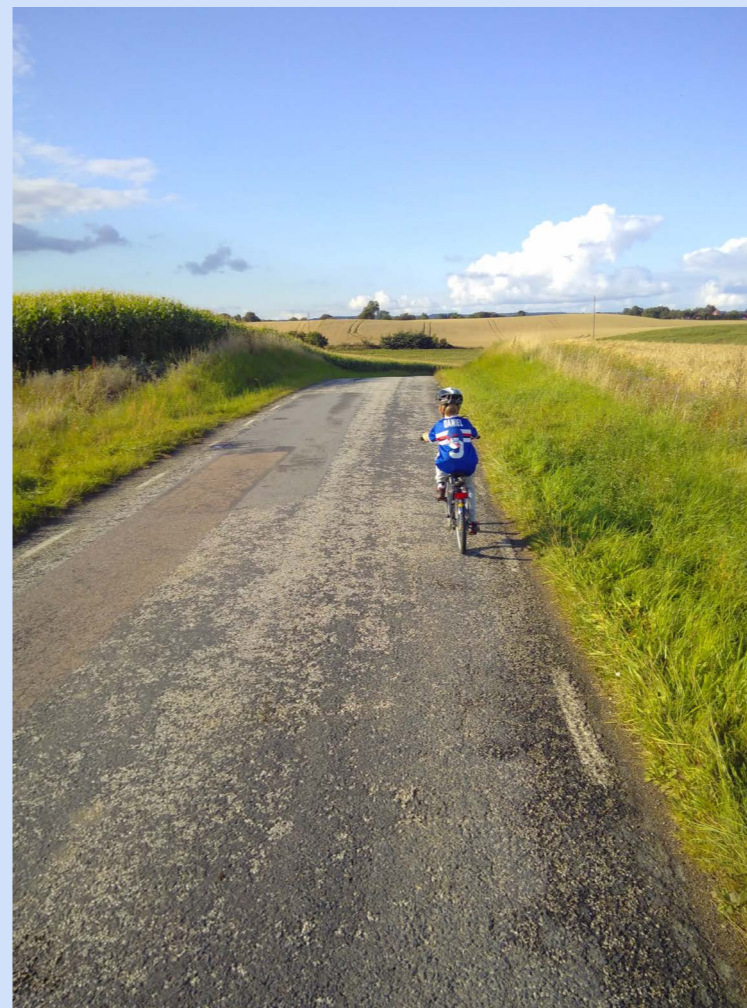
- Vidta hastighetsdämpande åtgärder vid skolor. T.ex. säkra gångpassager, gång- och cykelstråk, 30-zoner med skyltning eller 30-målningar i gatan, begränsade stopp-parkerings- och genomfartsmöjligheter.
- På vissa platser kan det behövas fartkameror och tydlig skyltning om att det finns barn i området, för att dämpa hastigheter.
- Säkerställ framkomligheten på gång- och cykelvägar, genom till exempel snöröjning och halkbekämpning på vintern, och att löst grus med mera tas bort på sommaren.

Information:

- Peka ut och skapa uppsamlingsplatser där barn kan mötas för att sedan ha följe till skolan till fots eller på cykel.
- Ta initiativ till cyklande eller vandrande skol- eller idrottsbussar.
- Stärk samverkan mellan och inom förvaltningar och funktioner inom kommunen vid planering, byggande och förvaltning, för att se till att barns behov tas i åtanke i alla steg.
- Inkludera skolledning, föräldrar, lärare och barn- och skolförvaltning et cetera i arbete med trafikplanering.
- Ta fram material om trafik som kan delas ut i skolorna.

Samverkan med skolor:

- Gör en kartläggning över barns skolvägar i samarbete med elever, skolpersonal och föräldrar, för att förstå vad barnen uppskattar och var problemen finns.
- Anställ en särskild ansvarig som fokuserar på skolvägar (och kanske annat resande som barn gör) som en stor del av sin tjänst.
- Arbeta fram en cykelplan eller skolvägsplan (kan vara användbart för att skapa en länk från översiktsplanen till vidare arbete, och ge stöd till detaljplaneringen).
- Välj ut särskilda skolor (och/eller föreningar) varje år att arbeta mer fokuserat med.

Tips på nätverk och aktiviteter

Vill ni som kommun få mer inspiration kommer här några förslag på nätverk att kolla in och aktiviteter att testa:

[Svenska cykelstäder](#)

[Generation Pep](#)

[Trafikkalendern](#)

[Min skolväg](#)

- Utöka ansvaret för skolskjuts till att även inkludera vilka miljöer som anses lämpliga för barn att gå och cykla i, och utfärda rekommendationer utifrån detta.
- Ta initiativ till och genomför lokala gå- och cykeldagar alternativt bilfria veckor på skolor.

Samverkan med andra aktörer:

- Engagera representanter från ideella föreningar som kan hålla i vandrande eller cyklande skol- eller idrottsbussar. Bra för att säkerställa en kontinuitet, istället för att "bussarna" är beroende av en roterande pool föräldrar som behöver nyrekryteras med jämna mellanrum.
- Sträck ut en hand till fastighetsägare för att utbilda och samarbeta för att säkerställa goda möjligheter för boende att förflytta sig aktivt.

Fundera över arbetstider inom alla verksamheter, för att göra det lättare för föräldrar att inte behöva tidsoptimera varenda minut, och ge dem möjlighet att gå eller cykla med sina barn till skolan istället.

KARLSTAD

KARLSTADS KOMMUN HAR SYSTEMATISKT arbetat med ett projekt vid namn "Min skolväg" sedan hösten 2017. Syftet med projektet är att förbättra trafiksäkerheten för att fler ska känna sig trygga med att gå eller cykla till skolan.

Inom projektet inventeras skolvägar tillsammans med elever som får beskriva svårigheter längs vägen till skolan. Inventeringen används som underlag för planering av åtgärder och arbete med hastigheter.

Under september 2020 anordnades en utmaning för alla barn i förskoleklass upp till årskurs 6 vid namnet "Gå och cykla till skolan". I utmaningen samlade eleverna poäng genom att ta sig till skolan på alla sätt förutom att skjutas med bil, och pris delades ut till alla deltagare, med lite finare pris till de som samlat ihop mer poäng.

Utmaningen var mycket lyckad då uppemot 1000 elever deltog, och en tredjedel av vårdnadshavarna angav att kampanjen gjorde att barnen åkt mindre bil till skolan. Karlstads kommun uppskattade att kampanjen minskade antalet bilar vid skolorna med cirka 115 stycken per dag, vilket motsvarar en utsläppsminskning på 15 procent.

STOCKHOLM

STOCKHOLMS STAD SATSAR PÅ att skapa säkrare och tryggare miljöer runt skolorna. För att få barnens perspektiv bjuder kommunen in barn till diskussioner, gåturer och workshoppar.

Stockholms stads arbete utgår från [plan för säkra och trygga skolvägar](#). Planen innehåller tre övergripande mål:

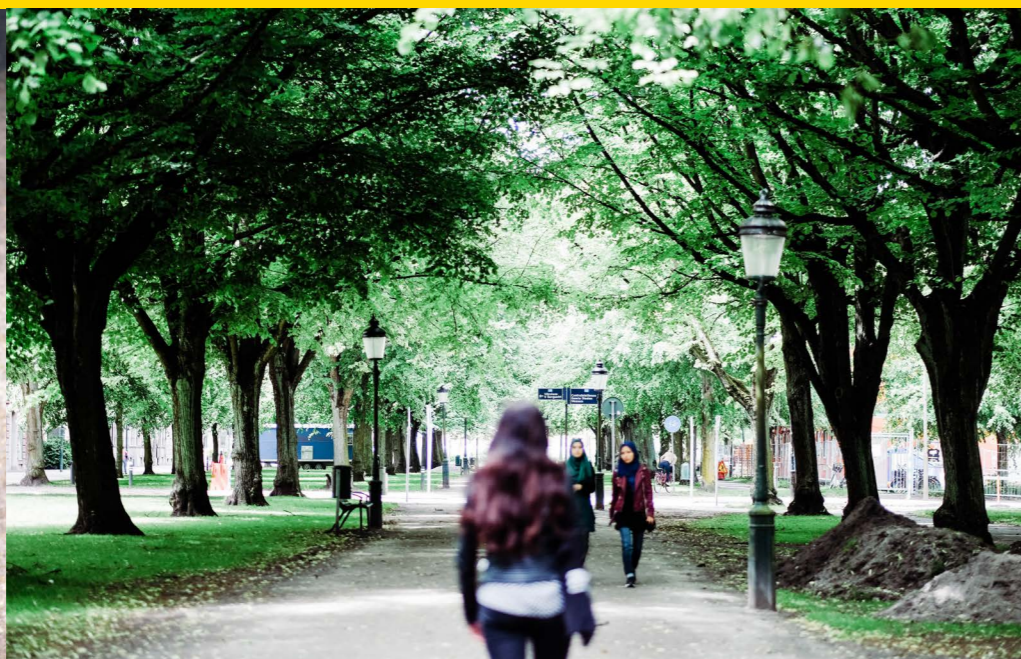
- skapa säkra och trygga skolvägar;
- skapa möjligheter för nya resvanor och öka andelen gående och cyklister; och
- skapa ett stadsgemensamt synsätt i arbetet som påverkar skolvägarna.

Inom målområdena sätts ett antal åtgärder upp, bland annat: utveckla en process för prioritering av skolor; olika skolstartstider; introducera vandrande/cyklande skolbussar; ta fram skolreseplaner; och utöka samarbetet med berörda förvaltningar.

Stockholms stad samverkar i sitt arbete med föräldraföreningar, elevråd och skolledningar. Barnens idéer används bland annat som diskussionsunderlag i plan- och strategiarbete.

För öka kunskapen och inspirera fler till att gå eller cykla informerar staden om olika resealternativ, håller seminarier och utbildningar, arrangerar bilfria veckor och cykeldagar på stadens skolor. Det satsas på att förbättra trafikmiljön och säkerheten runt skolor, till exempel genom fysiska åtgärder så som hastighetsdämpande åtgärder; säkra övergångsställen och avlämningsplatser; bättre cykelparkeringar; begränsade möjligheter för stopp, parkering och genomfart; och bättre belysning.

Åtgärder för nationell nivå

Även på nationell nivå krävs en tydlig politisk vilja och ett målinriktat arbete för att satsa på cykel och gång. Barns resvanor påverkas av den nationella familje-, arbetsmarknads- och transportpolitiken.

Trafikverket behöver samordna och samarbeta med kommuner gällande vägplanering och vägnätet. Detta för att se till att gång och cykel prioriteras av alla nivåer. När staten sätter upp övergripande nationella vägplaner ska barns transportmöjligheter prioriteras.

För att säkerställa alla barns lika möjligheter att få lära sig cykla borde kunskapsmål om cykling införas i läroplanen.

Åtgärder för föreningar

Föreningar som anordnar fritidsaktiviteter som riktar sig till barn och unga kan arbeta för att underlätta för hållbara och aktiva transporter till sina aktiviteter.

Föreningar kan försöka ta initiativ till vandrande eller cyklande idrotts- eller "föreningsbussar". Föreningar bör försöka planera aktiviteter, i tid och rum, så att det är möjligt att gå eller cykla till aktiviteten.

Föreningar kan även delta i tävlingar som arrangeras av kommunen eller nationellt.

UPPSALA

UPPSALA KOMMUN ANORDNAR en tävling för hållbart resande på fritiden. Tävlingen "[Klimatkampen](#)" riktar sig till föreningsaktiva barn- och ungdomar mellan 10 och 16 år.

Klimatkampen går ut på att genom att gå, cykla, åka kollektivt eller samåka till fritidsaktiviteten samlar laget tillsammans ihop poäng. Poängen baseras på hur mycket växthusgaser som släpps ut vid varje resa. Ju mindre utsläpp desto högre poäng per resa. Ju fler poäng laget samlar ihop desto större möjlighet att vinna priser.

De tre lagen som samlar mest poäng vinner prispengar och alla som deltar får också reflexpåsar. Slutpoängen omvandlas till ett snittresultat baserat på mängden deltagare, så att alla lag får samma förutsättningar.

Utblick - Luleå

I **LULEÅ KOMMUN** drivs det framgångsrika folkhälsoprojektet "Jag tar mig framåt" tillsammans med Luleå tekniska universitet sedan 2016. Målet är att främja barns hälsa, öka trafiksäkerheten och bidra till en bättre och hållbarare miljö.

Under fyra veckor ska eleverna ska cykla eller gå till och från skolan. På lektionerna mäter och räknar klasserna ut hur långt eleverna tillsammans har cyklat eller gått. De aktiva skoltransporterna kombineras med "gamifierade" uppdrag, som hjälper eleverna att lära sig om till exempel vårtecken och sophantering på ett annorlunda sätt.

I projektet används också konceptet "empowerment" som innebär att barnen, föräldrarna och lärarna är med och påverkar projektets utformning. Barnen paras ihop i grupper på vägen till och från skolor baserat på var de bor, vilket ger barnen nya kompisrelationer och den psykosociala miljön på skolan har tack vare detta förbättrats. Från och med hösten 2019 har projektet spridits och omfattar nu alla elever i åk 2 och åk 5 i Luleå kommun.

Klimatkampen 2020

Delta i årets grönaste kamp.

Läs mer och anmäl laget på
[upsala.se/klimatkampen](https://www.upsala.se/klimatkampen)

Uppsala kommun arbetar med hållbart och aktivt resande för barn på flera olika sätt. Kommunen deltar i gå och cykla till skolan-tävlingen som under fjorton år har arrangerats av Trafikkalendern. Denna tävling riktar sig elever i förskoleklass samt årskurs 1-6. Uppsala kommun delar ut priser till deltagare från kommunen.

Uppsala kommun anordnar också en cykelaktivitet för förskolebarn vid namn "Buslätt att cykla rätt". Detta har arrangerats på olika platser och tillfällen, och ger förskolebarn möjlighet att på ett lekfullt sätt få lära sig om hur de ska bete sig i trafiken. Aktiviteten tar ungefär 30 minuter och går ut på att barnen delas upp i mindre grupper som turas om att cykla, fika, rita och lära sig mer om vägmärken. Barnen får låna cyklar av olika slag samt hjälm. Aktiviteten avslutas med att deltagarna får ett körkort där de får färglägga vilka vägmärken de lärt sig.

KLIMAT

KOMMUNERNA